

DİL SORUMLULUK YÜKLEYEN SÖZEL BİR DAVRANIŞTIR

Dr. Mustafa Altun

26 Nisan 2026

İslâm "Ameller niyete göredir." der. Dolayısıyla niyet ile davranış arasında bir ilişki kurar. Davranış niyetin eyleme dönüşmüş halidir. Biz çoğu kez insanların niyetini okuyamayız. Görünen somut eylemden hareketle niyeti anlamaya çalışırız. Dil de bir bakıma "sözel davranış"tır. Bunu akademide dile getiren Skinner'dır. Kitabının adı da **Verbal Behavior**'dur (Sözel Davranış). Ona göre dil gözlemlenebilen bir davranıştır. İşin ilginç yanı Austin de **Speech Act** (Sözeylem) Kuramı'nı ortaya koymuştur. Sonra öğrencisi Searle bunu geliştirmiştir. Onlara göre de dil buyuran, yönlendiren, harekete geçiren bir sözeylemdir.

Demek ki konuşma da bir tür davranıştır. Bunu nereden biliyoruz? Çünkü konuşma hem dinin, hem âhlâkın hem hukukun ilgi alanına giriyor. Hatta dil biliminin bir alt alanı adli dil bilimi (forensic linguistics) buna odaklanmıştır. Konuştuklarımız da diğer davranışlarımız gibi hukuki bir inceleme konusu olmuştur. Hakaret, iftira, sözlü taciz hukuki işleme tabidir. Cezası vardır. Bu sözeylemler kişinin hak mahrumiyetine, cezaevine girmesine yol açan fiiller olarak kabul edilir. Tabii neyin hakaret olduğu ayrıca tartışmalıdır. Bu yolda kimi zaman hakimler biz dilcilere başvurur. Bilirkişi heyetinin görüşüne göre karar verilebilir.

Mahkeme kararlarından bazı örnekler: (Lexpera veritabanından)

"**kes lan sesini**" diyerek kendisine hakaret ettiğini"

kes lan, al oku'

"**kes lan** sen kimsin, seni buradan kaldırtacağım, gerekirse babanı da kaldıracığım, benim yiğenlerim mafyadır"

"**kes lan** konuşma, bana para verin"

"**kes lan** sesini"

"sen ilk önce sakalını **kes lan**"

"**Kes lan**, çek arabanı konuşma"

'**Kes lan**, uzatma"

"**Kes lan** gerizekalı, sinkaf ederim seni, sen kimsin de bana otur diyorsun bana **kes lan** şerefsiz dedi"

"**Lan** şerefsiz neden kızına evde yok dedirtiyorsun

"Para da ver **lan**"

"sen kimsin oğlum, götün sıkıyorsa çık **lan** yavşak

"Diz çök **lan!**"

"**lan** a...na koyduğumun pezevenği canını almaya geldim"

'Otur **lan** şuraya a.ına koyduğumun

"S... git **lan** buradan

"Bak dünya kainat anamı avradımı s.k.sin oğlunu öldürürüm ayağını denk at **lan**

"Gel **lan** avukat bozuntusu

"buradan da giderim s... gidin **lan**"

"hayırdır, beni mi vuracaksın **lan**"

"ne oluyor **lan** burada"

"bin **lan** şu arabaya, yapacağın işin a... koyarım **lan**"

"**Lan** bu ne ayak?"

"Ne bakıyorsun **lan!**"

"K1 la nasıl bir ilişkin var, veriyomu sana, konuş **lan**, konuşki bilelim

"senin derdin ne **lan**, s.kerim belanızı,

"inin **lan** aşağıya elektriği kesmeyin"

"çık **lan** şerefsiz"

"Siktir git **lan**, bir de seninle uğraşamayalım!"

"ver **lan** a..an kodumun telefonu"

"önüne bakarak git **lan**"

"posterin altına "**Organik o...pu çocuğu**" yazarak paylaşım yaptığı"

"Bana sinkaflı küfürler etti. **Ben seni diri diri gömeceğim**dedi. O bana küfür edince ben de ona küfür ettim."

"**Karısını satsın borcunu ödesin**" dedikten sonra küfür ettiği"

"maktulün saniğa, saniğın eşine **ana avrat küfür ettiği**" "diğer çalışanların bulunduğu bir ortamda "**Hepiniz aptalsınız, salaksınız**" diyerek akabinde sinkaflı küfür etmek suretiyle hakaret ettiği"

"Eon/Fransa davasında AİHM, bir siyasî eylemcinin, 2008 yılında Fransa Cumhurbaşkanı'nın ziyareti sırasında, Cumhurbaşkanı korteji geçmek üzereyken, üzerinde "**Defol git, salak herif**" yazılı bir pankart açarak Fransa Cumhurbaşkanı'na hakaret etmekten hüküm giymesini incelemiştir."

"Bir hareketin tahkir edici olup olmadığı, zamana, yere ve duruma göre değişebilmektedir. Kiřilere yönelik her türlü ağır eleştiri veya rahatsız edici sözlerin hakaret suçu bağlamında değerlendirilmemesi, sözlerin açıkça, onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadını veya sövme fiilini oluşturması gerekmektedir."

Önerilen Kaynaklar:

Austin, J. L. (2017). Söylemek ve Yapmak. Metis Yayınları.

Searle, John (2000). Söz Edimleri. Ayraç Yayınları.

Skinner, B. F. (1957). Verbal Behavior. Harvard University Press.